

Javaslatok a készpénzállomány csökkentésére

Magyar Bankszövetség
Digitalizációs Munkacsoport

Tartalom

I. Vezetői összefoglaló.....	3
II. Jelenlegi helyzet - Készpénzhasználat	6
Hazai készpénzállomány időbeli alakulása, megoszlása	6
III. Elektronikus fizetés.....	9
Hazai elektronikus fizetés állapota és fejlődése.....	9
Az elektronikus fizetés fejlődését leíró fő mutatók.....	9
IV. Felhasználói oldal.....	11
A készpénzhasználat mögötti motiváció lakossági szempontból.....	11
A készpénzhasználat mögötti motiváció a KKV-k oldaláról.....	13
V. Az alacsony(abb) készpénzállomány hatásai	14
A készpénztartás meghatározói és költsége a társadalom számára	15
Árnyékgazdaság.....	16
Készpénz fenntartásának társadalmi költsége	17
VI. Javaslatok.....	19
Készpénzhasználati limitek bevezetése 500 ezer Ft feletti adásvételi tranzakcióknál	19
Kötelező elektronikus fizetés biztosítása online pénztárgépeknél	20
Meghatározott éves árbevétel felett kötelező elektronikus fizetési lehetőség biztosítása.....	22
Pénzügyi Tranzakciós Illeték kivezetése valamint a banki csomagárazás ösztönzése	24
Díjmentes havi kétszeri készpénzfelvétel eltörlése vagy az összeghatár 50 ezer Ft-ra csökkentése	25
Sárga csekk fizetése során az elektronikus fizetések előnyben részesítése.....	26
A készpénzben kapott bérjövedelem megszüntetése.....	27
Az Állam, az Önkormányzatok és a magánszemélyek közötti pénzmozgás elektronikus irányba való terelése.....	28
Megtakarítási készpénzállomány számlapénzzé tételét támogató amnesztia	30

I. Vezetői összefoglaló

6000 milliárd forint fölé, **történelmi csúcsra emelkedett a forgalomban lévő készpénz mennyisége** 2018 év végére Magyarországon, ami 18,7%-os növekedést jelent egy év alatt. GDP arányosan nézve ez **közel 14,9%, ami az európai rangsorban a hatodik legrosszabb mutató.** ¹

A rendelkezésre álló 2017-es adatok alapján a közép- és kelet-európai régió (KKE régió) átlagánál is jóval intenzívebb Magyarországon a készpénzhasználat.

A nagyon magas készpénzállomány több okra is visszavezethető:

- alacsony irányadó pénzügyi kamatszint,
- tranzakciós illeték, amely megdrágította a készpénzmentes fizetési módok (kiemelten az átutalások) használatát,
- díjmentes havi kétszeri készpénzfelvétel 150 ezer forintig,
- fekete- és szürkegazdaság magas aránya,
- elektronikus fizetési lehetőségek alacsony elérhetősége,
- nyugdíj, nyugdíjszerű ellátások és támogatások készpénzben történő kifizetésének aránya.

A Nézőpont Intézet tanulmánya szerint: „A **lakosság többsége továbbra is készpénzpárti**, ennek oka elsősorban, hogy a készpénzhez erős megszokás köti az embereket, valamint, hogy a készpénzzel való gazdálkodás közvetlen, fizikai „élményt” jelent. Nem elhanyagolható az sem, hogy az állampolgárok egynegyede még mindig részben vagy teljesen **készpénzben kapja jövedelmét**, így nincs szüksége elektronikus megoldásokra a fizetések során sem. Mindezek mellett pedig az elektronikus megoldások gyors terjedése ellenére továbbra is a készpénz jelenti az egyetlen megoldást, amely lehetővé teszi, hogy bárhol, bármikor, anonim módon és nem utolsó sorban azonnal fizessenek.”²

A **magas készpénzállomány két fő problémát jelent** a gazdaságban: Egyrészt lehetővé teszi az **árnyékgazdasági** tevékenységet, másrészt a készpénz előállítása, tartása, kezelése és az ezekhez kapcsolódó közvetett tevékenységek magas **nemzetgazdasági és társadalmi költségekkel** járnak. Így a „készpénzmentesebb” gazdaságra való átállás is ennek a két tényezőnek a csökkentésén keresztül fejthet ki pozitív hatást. Jelen tanulmány becslése szerint a GDP 0,4%-ra tehető a kevesebb készpénz előállításából, tartásából adódó társadalmi költségmegtakarítás. Ehhez kell adnunk még az árnyékgazdaság visszaszorításából adódó bevételnövekedést, ami számításaink szerint a GDP 1,3%-nak megfelelő többlet költségvetési bevételt eredményezhet. Ezek közül további intézkedésekkel - kötelező elektronikus fizetés biztosítása az online pénztárgépeknél, a munkabérek kötelező utalása, kötelező elektronikus fizetés meghatározott összeg feletti vásárlás esetén - a többletbevétel akár közel fele is elérhető lenne. Fontos ugyanakkor hangsúlyoznunk az összes ehhez hasonló becslés bizonytalanságait, hiszen például az árnyékgazdaság, mint minimalizálандó változó, is csak becsülhető.

¹ Forrás: MNB: A monetáris pénzügyi intézmények mérlegei (2019.05). - Az MNB (S.121) statisztikai mérlege, <https://www.mnb.hu/letoltes/0708-monstatpubl-huxls.xls>

² Forrás: Nézőpont Intézet (2018): A hófehér gazdaságért tanulmány, <https://nezopontintezet.hu/wp-content/uploads/2018/09/elemz%C3%A9s1.pdf>

(1) Készpénzhasználat költségének csökkenése	0,4%
(2) Feketegazdaság szűkülésének hatása a költségvetési bevételekre	1,3%
(2a) Kötelező elektronikus fizetés biztosítása online pénztárgépeknél	0,1%
(2b) Munkabérek kötelező utalása	0,3%
(2c) Kötelező elektronikus fizetés 500 ezer forint feletti vásárlás esetén	0,2%
egyéb	0,7%
(1)+(2) Összesen	1,7%

1. táblázat A készpénzmentesítés társadalmi bevételei (a GDP arányában %) Forrás: Saját szerkesztés egy olyan hipotetikus szcenárióban amikor a készpénzhasználat az észak-európai országok szintjére csökken

Az MNB 2012-es tanulmánya (Jelentés a fizetési rendszerről) 2009-es adatokat feldolgozva becslést is adott erre. „3,7 milliárd darab fizetési művelet lebonyolítására a magyar társadalom (vállalatok, állam, háztartások összessége) 390 milliárd forintnak (a GDP 1,5 százalékának) megfelelő - időt, energiát, anyagot - egyéb erőforrást fordított, figyelembe véve a kifizetési utalványok állami használatából eredő társadalmi költségeket is. Ez az érték nem veszi figyelembe a fizetési lánc szereplői közötti díjfizetéseket, hiszen azok ösztársadalmi szinten kiegyenlítik egymást”. A jelentés számítása szerint a 2009-es adatok alapján „a magyar társadalom évente több mint 100 milliárd forintot takaríthatott volna meg, ha hasonlóan az észak-európai országokhoz a készpénzes és papír alapú fizetéseket elektronikus tranzakciókkal helyettesítették volna”³.

A 2009 óta közel háromszorosára bővült készpénzállomány fenntartásának költsége és egyúttal az elektronikus tranzakciókkal realizálható megtakarítás is jelentősen magasabb lehet. Szakértői becslések szerint a **készpénz kezelésének költsége 2018-ban Magyarországon a 200-400 milliárd forint közé esett.**

A köznélekedés szerint ugyanakkor az emberek jelentős része ma már sokkal inkább a különféle elektronikus fizetési lehetőségeket preferálja a készpénzzel szemben, hiszen a kártyás, vagy mobil fizetések gyors, kényelmes és biztonságos alternatívát nyújthatnak a készpénzhasználat helyett. Megítélésünk szerint a készpénzmentes fizetési eszközök, megoldások és az infrastruktúra fejlődését az alábbi trendek befolyásolják:

- A nagyvárosi emberek az elektronikus, innovatív fizetési rendszereket (kártyás vagy mobil fizetések) preferálják a készpénzzel szemben, mivel az gyors, kényelmes és biztonságos.
- Az elektronikus csatornák használatát segíti a banki mobilalkalmazások robbanásszerű elterjedése, melyek számtalan kényelmi funkciót kínálnak (pl. digitalizált bankkártya, mobilparkolás, egyéb ún. in-app tranzakciók stb.).
- A 20 ezer Ft alatti átutalások 2019. január 1-től mentesülnek a tranzakciós illeték alól.
- 2020. március 2-től működésbe lép az ún. Azonnali Fizetési Rendszer (AFR), amely az év minden napján 5 másodpercen belül megvalósuló belföldi forint átutalásokat biztosít 10 millió forint alatti összegek esetében.
- Az AFR kiegészülve a PSD2 adta lehetőségekkel új üzleti modellel rendelkező FinTech megoldásokhoz vezethet.

³ Forrás: MNB (2012): Jelentés a fizetési rendszerről, <https://www.mnb.hu/letoltes/jelentes-a-fizetesi-rendszerrol-2012.pdf>

A Digitalizációs Munkacsoport összegyűjtötte, prioritizálta azokat az intézkedési javaslatokat, amelyek hozzájárulhatnak a készpénzállomány csökkentéséhez:

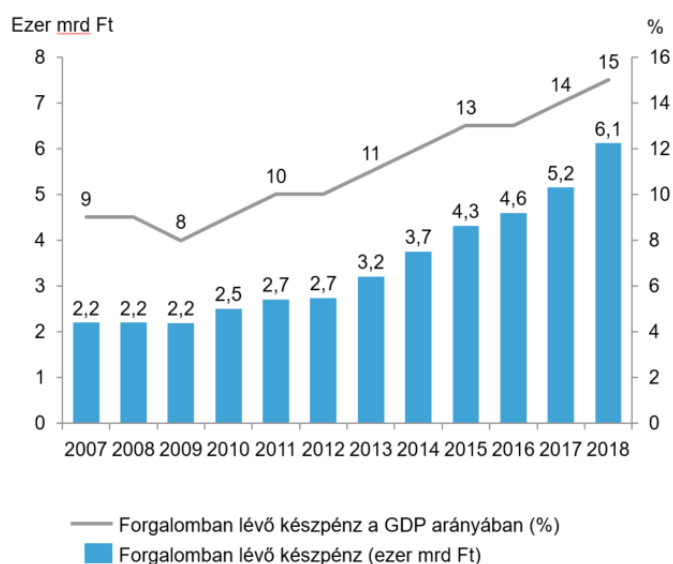
- **Készpénzhasználati limit** bevezetése az 500 ezer Ft feletti, a gazdaság bármely két szereplője közötti tranzakciónál;
- **Kötelező elektronikus fizetési lehetőség biztosítása** online pénztárgépek esetében;
- **Kötelező elektronikus fizetési lehetőség biztosítása**, amennyiben a kereskedő árbevétele meghalad egy bizonyos szintet;
- A pénzügyi tranzakciók illeték kivezetése, ösztönözve a banki csomagárazás elterjedését;
- **A díjmentes havi kétszeri készpénzfelvétel** eltörlése vagy az összeghatár 50 ezer Ft-ra csökkentése;
- **Sárga csekk fizetése során az elektronikus fizetések előnyben részesítése** a készpénzzel szemben;
- **Az Állam, az Önkormányzatok és a magánszemélyek közötti pénzmozgás elektronikus irányba való terelése;**
- A fekete- és szürkegazdaságban keletkezett **megtakarítási készpénzállomány számlapénzzé tételét támogató amnesztia támogatása.**

Közös célunk az, hogy Magyarországon a digitális gazdaság minél hamarabb megvalósuljon. A tanulmánnyal és benne a kifejtett javaslatokkal a Bankszövetség azt szeretné elősegíteni, hogy a legjelentősebb hatással és megvalósíthatósággal bíró intézkedéseket minél előbb gyakorlatba lehessen ültetni. Ennek elérése érdekében szervezetünk rendelkezésre áll bármilyen egyeztetési-, konzultációs igény esetén.

II. Jelenlegi helyzet - Készpénzhasználat

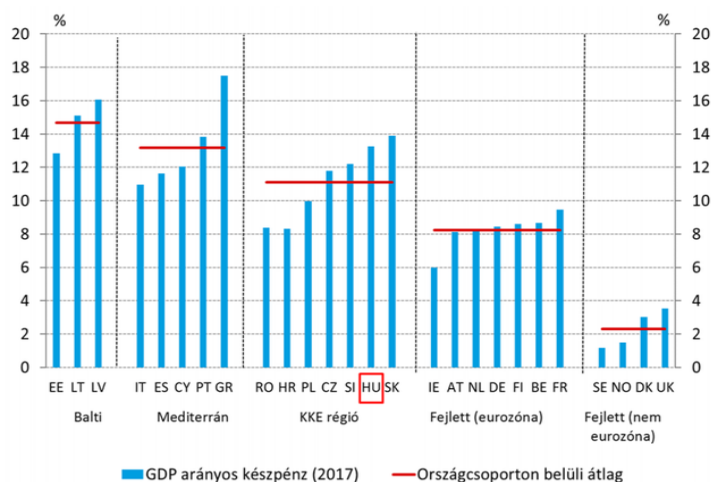
A hazai készpénzállomány időbeli alakulása, megoszlása

Magyarországon a 2008-as válságot követő 9 évben a forgalomban lévő készpénzállomány intenzíven, háromszorosára nőtt, 2018 végére elérte a 6117 milliárd Ft-ot. A **GDP arányában a 2007-es 9%-os szintről 14,9%-ra emelkedett** a készpénzállomány, ami jól mutatja, hogy a bővülés mértéke jelentősen meghaladta az infláció és a gazdasági növekedés mértékét is.

1. ábra A forgalomban lévő készpénz állomány, Magyarország⁴

A 2. ábra a GDP arányos készpénzállományt nemzetközi összehasonlításban mutatja a 2017-es adatok alapján. **Magyarországnál magasabb GDP-arányos készpénzállománnyal** az Európai Unióban csak Görögország, Lettország, Litvánia, Portugália és Szlovákia rendelkezett. A KKE régióban csak a szlovák érték haladta meg a magyart.

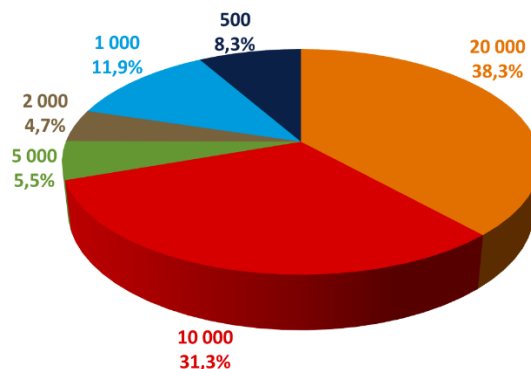

2. ábra GDP—arányos készpénzállomány Európában országcsoportonként⁵

⁴ Forrás: MNB: A monetáris pénzügyi intézmények mérlegei (2019.05). - Az MNB (S.121) statisztikai mérlege, <https://www.mnb.hu/letoltes/0708-monstatpubl-huxls.xls>

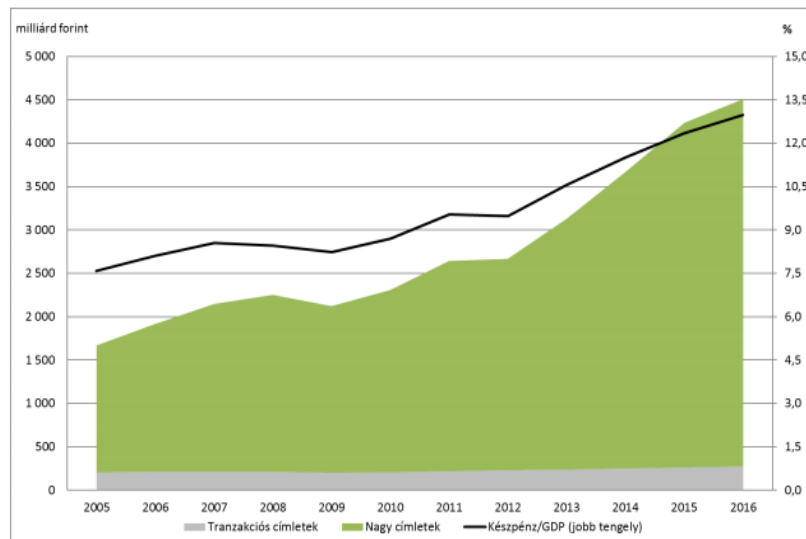
⁵ Forrás: Kolozsi Pál Péter: Élet készpénz nélkül: sok még a nyitott kérdés (2019.01.03.) – MNB Tanszék Blog, <https://mnb-tanszekblog.hu/2019/01/03/élet-keszpenz-nelkul-sok-meg-a-nyitott-kerdes/>

A hazai készpénzállomány növekedését címletek szerint megbontva (3. ábra) az állapítható meg, hogy a **nagy, megtakarítási címletek növekedése okozza a bővülést**, míg a kis, tranzakciós címletek szinte stagnálnak.

3. ábra Forgalomban lévő bankjegyek címletek szerinti mennyiségének megoszlása (2018.12.31.)⁶

Ebből következik, hogy a készpénzállomány nagy része tétlen, a gazdasági aktorok (háztartások, vállalatok) nagy mértékben csupán felhalmozzák.

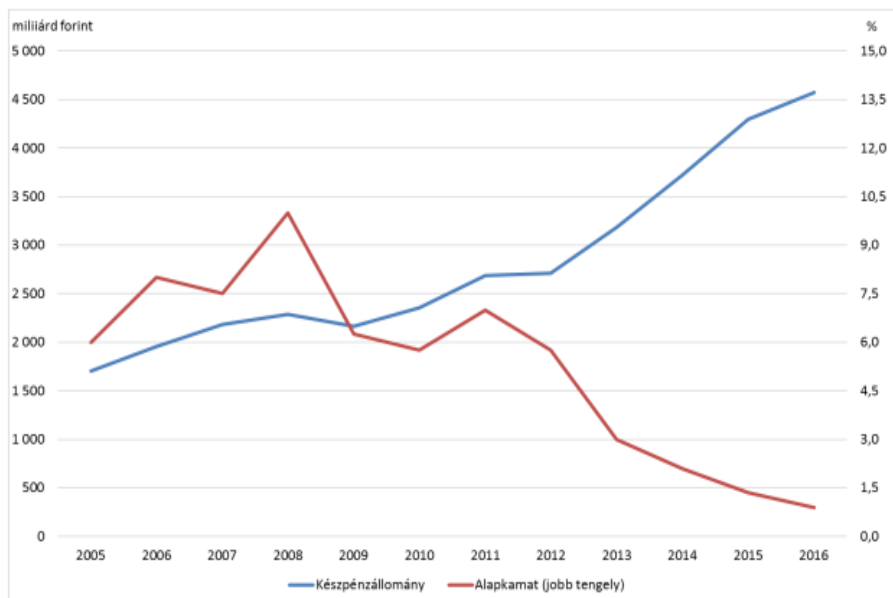
4. ábra A forgalomban lévő bankjegyállomány és a készpénz/GDP arány változása, Magyarország (2005-2016)⁷

A készpénzállomány ilyen mértékű növekedését nem csak a normál gazdasági növekedés (a forgalom készpénz igénye), a háztartások vagyonának gyarapodása indukálja, hanem többek között az alábbi okok is hatnak rá:

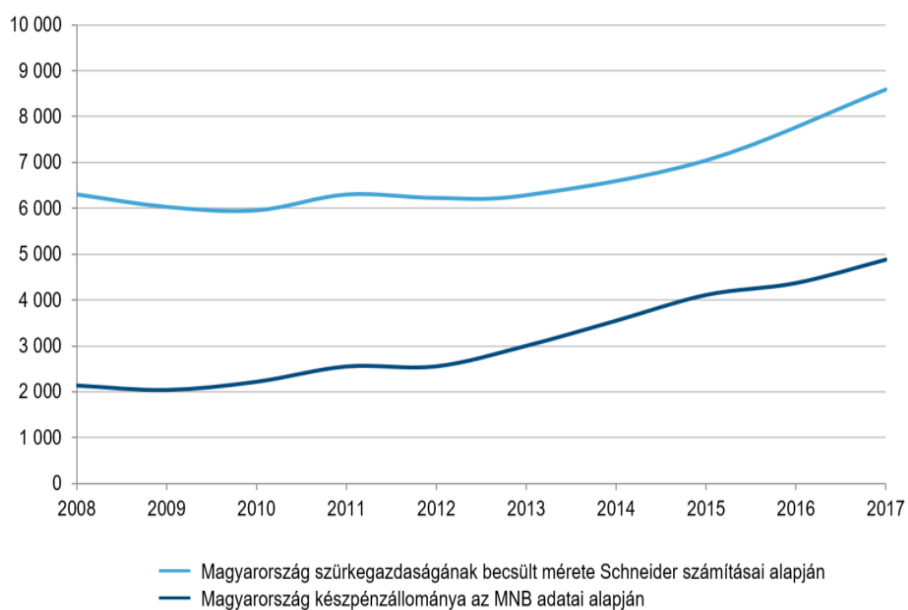
- csökkenő betéti kamatok,
- a fekete- és szürkegazdaság bővülése,
- a szabályozó készpénz használat felé terelő intézkedései:
  - o havi kétszeres ingyenes készpénzfelvétel 150 ezer forint értékhatárig (később a javaslatokban részletezve),
  - o a pénzügyi tranzakciós illeték (később a javaslatokban részletezve).

⁶ Forrás: MNB 2019.01.30-i Készpénzfórum

⁷ Forrás: Belházné Illés Ágnes – Leszko Erika (2017): Csökkenő ütemben, de továbbra is nő a készpénzállomány, MNB, <https://www.mnb.hu/letoltes/keszpenzes-cikk-2017-03-09-veglegesmnb-honlapra.pdf>

5. ábra A forgalomban lévő kézpénzállomány és az alapkeret alakulása, 2005-2016⁸

6. ábra A szürkegazdaság és a kézpénzállomány mérete (mrd Ft)⁹

⁸ Forrás: Belházné Illés Ágnes – Leszko Erika (2017): Csökkenő ütemben, de továbbra is nő a kézpénzállomány, MNB, <https://www.mnb.hu/letoltes/keszpenzes-cikk-2017-03-09-veglegesmnb-honlapra.pdf>

⁹ Forrás: Nézőpont Intézet: Bankszövetség prezentáció 2018. december 13.

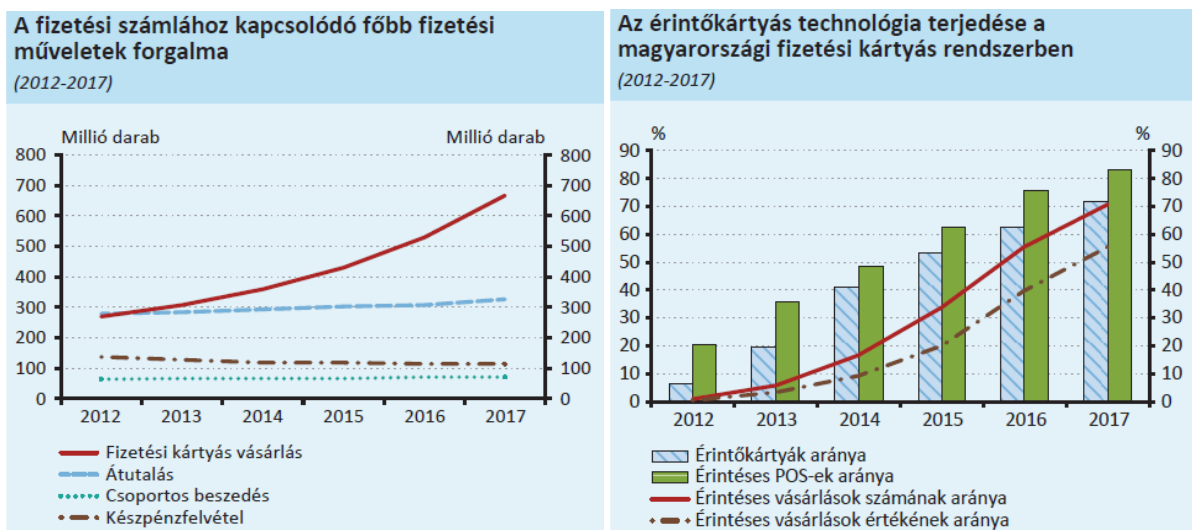
III. Elektronikus fizetés

A hazai elektronikus fizetés állapota és fejlődése

Évek óta elmondható, hogy Magyarországon pozitív elmozdulás és növekedési trend figyelhető meg az elektronikus csatornák esetében, így növekszik a kártyás vásárlások (az érintőkártyás tranzakciók, online fizetés), az átutalások, csoportos beszedések (netbank, mobilbank használat) száma. Az elmaradás azonban továbbra is jelentős az európai uniós átlagértékekhez képest.

Az MNB tanulmánya¹¹ szerint folyamatos az elektronikus pénzforgalom korábbi években tapasztalt dinamikus bővülése, amely elsősorban a bankkártyás fizetések egyre növekvő népszerűségére vezethető vissza. Fontos megjegyezni, hogy a gazdaság élénkülésének, a fogyasztás bővülésének természetes velejárója a fizetési forgalom növekedése.

2012 és 2017 között 72%-kal nőtt az elektronikus tranzakciók száma (ebből 150%-os volt a kártyás vásárlások növekedése, 17%-kal nőtt az átutalások, és 13%-kal a csoportos beszedések száma), 2017-ben darabszámban már meghaladta az 1 milliárdot. Kiemelkedő az **érintéses kártyahasználat robbanásszerű elterjedése**, 2017 végére 30% alá esett a hagyományos kártyás fizetések számának aránya.

7. ábra Számlához kapcsolódó és érintőkártyás fizetések alakulása (2012 - 2017)¹⁰

Az elektronikus fizetés fejlődését leíró főbb mutatók¹¹

Az elektronikus fizetési tranzakciók jelentős növekedése a hazai kibocsátású fizetési kártyák emelkedő számának (2018 év végén 8,1 millió betéti kártya és 1,3 millió hitelkártya volt forgalomban, ez 4,7%-os növekedés betéti kártya esetén és 8,2%-os csökkenés hitelkártya esetén 2017-hez képest), valamint a fizikai elfogadóhelyek több mint 145 ezerre történő bővülésének köszönhető. A gyors és kényelmes fizetést biztosító érintéses fizetésre alkalmas kártyák aránya 2017-re már több mint 70% lett, míg az erre alkalmas POS termináloké több mint 80%-os.

Szignifikánsan bővült a hazai kártyás forgalom: a 2018-as év egészét tekintve a tranzakciók száma és értéke mintegy 24, illetve 23 százalékkal haladta meg az előző év adatait. **A hazai elektronikus fizetésre még**

¹⁰ Forrás: MNB (2018): Fizetési Rendszer jelentés,

<https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-fizetesi-rendszer-jelentes-2018-hun.pdf>

¹¹ MNB Statisztika (2019): Pénzforgalmi táblakészlet és Tájékoztató, <https://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/xiv-penzforgalmi-adatok/penzforgalmi-tablakeszlet>

alacsony hatással van az internetes vásárlási forgalom bővülése, ez a szegmens a teljes kártyás vásárlási forgalomnak darabszámban 8%-át, értékben 12%-át teszi ki. Globális szinten a netes vásárlás jelentősége dinamikusan növekszik, de Magyarországon is tapasztalható emelkedés, 2018. IV. negyedévében darabszámban 29%, értékben 26% volt a változás.

Egyszámjegyű növekedés jellemzi a magyarországi pénzforgalmi szolgáltatóknál indított egyedi forintátutalások darabszámát és értékét (5%-kal, illetve 6%-kal növekedett 2017-ről 2018-ra). Az átutalások mellett az elsősorban közüzemi és egyéb rendszeres számlák fizetésére használt csoportos beszedések forgalma ugyan bővült 2018-ra, de szintén csak egyszámjegyű volt a növekedés (darabban 7%, értékben 9%). A 2018-as év egészét tekintve a csoportos beszedések darabszámának emelkedése megközelítőleg 4%, értékének bővülése pedig mintegy 8%-ot tett ki.

IV. Felhasználói oldal

A készpénzhasználat mögötti motiváció lakossági szempontból

A „Készpénz vagy kártya? Pillanatfelvétel a magyar fizetési szokásokról” című tanulmány különböző szempontok mentén elemezte a magyar lakosság készpénzhasználati szokásait¹².

Korcsoportok szerint nézve kimutatható, hogy a **legfiatalabb (16-29) és legidősebb (60 év felettek) korosztály az átlagnál gyakrabban használ készpénzt**, ami feltehetőleg szorosan összekapcsolható azzal, hogy jövedelmüket, illetve nyugdíjukat készpénzben kapják meg, továbbá sokak szerint a készpénz segíti a jövedelem tudatos beosztását, azonnal elérhető és kellő anonimitást biztosít. A jövedelmet a fiatalok esetében általában a szülőktől kapott zsebpénz, míg az idősebb korosztály számára a nyugdíj jelenti. Az utóbbi években előre tört a nyugdíjak folyószámlára utalása: tavaly csaknem 220 ezerrel, 15 százalékkal kevesebb – mintegy 1,185 millió darab – megbízást kellett kiadnia a Magyar Postának a nyugdíjak kézbesítésére havonta, mint 2013-ban. A 2017-es évben a nyugdíjak összegének már 61 százaléka átutalással érkezett az érintettek bankszámlájára.¹³

A háztartások jövedelmét tekintve megfigyelhető, hogy annak növekedésével fordított arányosan változik a készpénz használata. Tehát **alacsonyabb jövedelem esetén gyakrabban választják a készpénzt**, mint fizetési eszközt. Még mindig magas azok aránya, akik készpénzben kapják meg rendszeres jövedelmüket, illetve 2018 végére tovább nőtt a kártyával felvett készpénz összértéke (2108 milliárd Forint). A felmérésből az is kiderült, hogy a válaszadók majdnem harmada (31,4%) tartja megtakarításainak legalább egy részét készpénzben. Az alacsony kamatkörnyezetben ugyanis a készpénztartás nem jár jelentős költséggel, vagyis kamatvesztéssel. Érdekes a témát településtípusok szerint is megvizsgálni, ugyanis a városok és falvak között is eltérés figyelhető meg, a községekben és falvakban jóval kevesebb a bankkártyát elfogadó hely a városokhoz képest.

Az internetes vásárlásoknál az figyelhető meg, hogy annak ellenére, hogy kivétel nélkül lehet elektronikus módon fizetni, a vásárlások 87%-a mégis készpénzzel történik. Ennek oka lehet a bizalom hiánya, a vásárlók bíznak abban, hogy még az átvétel helyszínén is elállhatnak a vásárlástól. A futároknál nagyon kevés esetben oldható meg a kártyás fizetés. A számlák rendezése is nagyrészt készpénzben történik annak ellenére, hogy banki átutalás és a csoportos befizetés is lehetséges. Ez visszavezethető a tájékozottság hiányára, hiszen sokan nem is tudnak arról, hogy a sárga csekken érkező számlákat elektronikus úton is be tudják fizetni. Sok esetben az is probléma, hogy az átutalás bonyolultnak tűnhet és nem egyértelmű a papíralapú csekk alapján, hogy hova és milyen adatokat kell megadni. Az is problémát okozhat, hogy a banki átutalás díja azonnal a fogyasztónál jelentkezik, amit sokszor nem vetnek össze a postai sorban állás költségeivel és időigényével, illetve azzal a költséggel, amelyet a szolgáltató fizet a postának, amely közvetve, de mégis megjelenik a fogyasztónál.

A felmérés vizsgálta az emberek által preferált fizetési formákat. A válaszadók 40%-a teljes mértékben, 38%-a pedig inkább egyetért azzal az állítással, hogy „azért van szükségem készpénzre, mert a napi fizetések lebonyolítása ma még sok helyen csak azzal lehetséges”.

¹² Forrás: Végső Tamás, Belházyiné Illés Ágnes, Bódi – Schubert Anikó (2018): Készpénz vagy kártya?, Pénzügyi Szemle, https://www.penzugyiszemle.hu/documents/vegso-2018-4-mpdf_20190117135317_86.pdf

¹³ Forrás: Nagy László Nándor (2018): Ma már inkább számlára megy a nyugdíj – Világgazdaság, Zöld Újság Zrt. 2018.10.10, <https://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagi-hirek/ma-mar-inkabb-szamlara-megy-a-nyugdij-2-1145582/>

A demográfiai különbségek erősen befolyásolják az állításokra adott válaszokat. Az alacsonyabb végzettségűek, munkanélküliek, tanulók és nyugdíjasok - akiknek kisebb a jövedelmük - szignifikánsan nagyobb mértékben értettek egyet azzal, hogy „Ha készpénzzel fizetek, akkor könnyebben tudom beosztani a pénzemet”. Ezzel ellentétben a Budapesten és megyeszékhelyen lakók, az aktív munkavállalók, magasabb végzettségűek, magas jövedelmű háztartásban élők és a 30-39 éves korosztályba tartozók voltak azok, akik kevésbé pártolják a készpénzes fizetést, illetve nagyobb arányban értettek egyet azzal az állítással, hogy „Ha lehetőségem lenne dönteni, akkor kizárólag készpénzmentesen/ elektronikusan bonyolítanám a fizetéseimet”. Vagyis ők az a társadalmi réteg, akik szívesen elhagynák a készpénzes fizetést. Ez az állítás azonban nagyon megosztó. A megkérdezettek között egyforma arányban voltak, akik teljes mértékben egyetértettek azzal, hogy ha lenne rá lehetőség csak kártyával fizetne és azok, akik teljesen elutasítják azt. A kevésbé szélsőséges válaszadók között az inkább egyetértők voltak enyhe többségben.

A fizetési szokásokat nem csak a fizetendő termék / szolgáltatás alapján, hanem a tranzakció értéke szerint is érdemes vizsgálni. A készpénzes vásárlások átlagos értéke 3000 Ft, míg a kártyás tranzakciók értéke ennek több mint duplája. Az is kimutatható, hogy kisebb boltokban a kártyahasználat alig éri el az 5%-ot, a nagyobb bevásárlóhelyeken viszont több mint a tranzakciók negyede elektronikus úton zajlik¹⁴.

A lakosság intenzív készpénzhasználatát számos tényező befolyásolja. Összefoglalva a tanulmány eredményeit elmondható, hogy a magyar lakosság 2/3-a a készpénzt preferálja az elektronikus fizetési módokkal szemben a gyors lebonyolíthatóság, az azonnali teljesítés, az anonimitás, az egyszerűség és a jövedelem jobb beoszthatósága miatt.

A készpénz-keresletet erősen növeli az a - bizonyos ágazatokat kiemelten érintő - gyakorlat, miszerint a nagy összegű kifizetéseket tipikusan készpénzben teljesítik. Ez a gyakorlat jellemzi például az építőipart, ahol nemcsak a magánszemélyek és a vállalkozások, hanem a vállalatok is gyakran készpénzben rendezik egymás közötti tartozásaikat. Ez azután elindul lefelé az alvállalkozói láncon, lényegében „készpénzessé téve” a teljes folyamatot. De hasonló a gyakorlat a lakáspiacon is, ahol a foglalót, de sokszor a teljes vételárat is készpénzben rendezik, vagy az autóvásárlásnál – az új és a használt piacon is –, ahol szintén jellemző a készpénzes fizetés. A Magyar Nemzeti Bank Fizetési Rendszer Jelentéséből¹⁵ kiderül, hogy még az online-pénztárgépes tranzakciónál sem haladja meg az 1 millió forint feletti tranzakciónál az elektronikus fizetés aránya az 5-10%-ot. Noha ezekben az esetekben valóban vannak a készpénz mellett szóló érvek – az építkezéseknél a minőségellenőrzést követő gyors teljesítés, a lakáspiacon és a személygépjárműveknél az egyidejű tulajdon-átruházás aktusa –, ezek egy részét remélhetőleg megszünteti majd az AFR. Ezen felül további pozitív ösztönzőt jelenthetnének, ha az elektronikus pénzforgalmat – akár összefüggésben másik javaslatunkkal bizonyos értékhatárhoz kötve - adókedvezménnyel, illetve visszatérítéssel támogatná a szabályozó.

---

¹⁴ Forrás: Végső Tamás, Belházyiné Illés Ágnes, Bódi – Schubert Anikó (2018): Készpénz vagy kártya? Pillanatfelvétel a magyar fizetési szokásokról, <https://www.mnb.hu/letoltes/kphasznalati-cikk-portfolio-mnb-honlapra.pdf>

¹⁵ Forrás: Magyar Nemzeti Bank: Fizetési Rendszer Jelentés – 2018, <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-fizetesi-rendszer-jelentes-2018-hun.pdf>

A készpénzhasználat mögötti motiváció a kkv-k oldaláról

A készpénzhasználatot nem csak lakossági oldalról, hanem a cégek számossága és készpénzgazdálkodási gyakorlata miatt érdemes a kis- és középvállalkozások oldaláról is megvizsgálni.

A kutatások ¹⁶ alapján megfigyelhető, hogy a **vállalkozások közötti üzleti kapcsolatokban a készpénzhasználat még mindig erőteljesen jelen van** és ennek mértéke az elmúlt években nem változott szignifikánsan. A vállalkozások a saját készpénzhasználatukat jelentős mértékben azzal indokolják, hogy bevételeik egy része ilyen módon keletkezik, tehát fizetési szokásaik nagyban függenek a vevői preferenciától. Az is látszik, hogy a vevői oldalon keletkezett készpénzes bevételeket a cégek nem a bankszámlájukra fizetik be, hanem a beszállítóik felé való kötelezettségeik, illetve sok esetben az **alkalmazottak kifizetésére használják** fel. Az ilyen módon kifizetett munkavállalók pedig nyilvánvalóan készpénzben fogják intézni háztartási kiadásait is.

A kutatások kitértek a vállalkozások készpénzhasználatát ösztönző tényezőkre is. A válaszok között nagy arányban szerepelt a kis értékű nagyság és a vevői preferencia, mint motiváló tényező. Annak ellenére, hogy kevesen említették a számlaadás elkerülését, mint a készpénzhasználat okát, feltételezhető, hogy ez is nagyobb arányban jelen van, hiszen a válaszadók valószínűleg névtelenül sem szívesen nyilatkoznak saját jogellenes magatartásukról.

A kutatás kitért arra is, hogy milyen ösztönzőkkel lehetne csökkenteni a vizsgált szektor készpénzhasználatát. A válaszok között nagy arányban jelent meg az elektronikus fizetési megoldások költségeinek csökkentése, az elektronikus banki szolgáltatások körének bővítése, rugalmasabbá tétele.

---

¹⁶ Forrás: Végső Tamás, Belházyne Illés Ágnes, Bódi – Schubert Anikó (2018): A magyarországi mikro-, kis- és középvállalkozások fizetési szokásainak elemzése – fókuszban a készpénzhasználat, Hitelintézeti Szemle, 17. évf. 4. szám, 53-39 old. <https://www.mnb.hu/letoltes/hsz-17-4-t3-belhazyne-illes-vegso-bodi-schubert-1.pdf>

V. Az alacsony(abb) készpénzállomány hatásai

A készpénzmentes fizetési módok nagyobb átláthatóságot, alacsonyabb költségeket és ebből kifolyólag nagyobb versenyképességet biztosítanak nemzetgazdasági szinten. Alacsonyabb készpénzhasználattal visszaszorítható az informális gazdaság és megspórolható a készpénzhasználat miatt felmerült társadalmi költségek jelentős része. Ebből következik, hogy egy ország gazdasági versenyképessége készpénzmentesítő megoldások elterjedésével is erősíthető. Az AT Kearney és a VISA tanulmánya¹⁷ szerint a digitális fizetések 10%-os évenkénti emelkedése 5 éven keresztül, 1 500 milliárd dollár globális GDP emelkedést (+1,9%) eredményezhet.

Az árnyékgazdaság arányaiban kisebb azonosítható adóalapot, ezáltal kisebb állami bevételt jelent. Az adóbevétel-kiesés rontja az abból finanszírozott közjavak mennyiségét és minőségét és arra ösztönzi az államokat, hogy adóemeléssel pótolják a kiesett bevételeket, ezzel a tisztességes gazdasági szereplőket büntetve. Az informális gazdaság térnyerésének versenytorzító hatása van, mivel a tisztességes gazdasági szereplők versenyhátrányba kerülnek azáltal, hogy a szürkegazdaság szereplői az adóterhek kiiktatásával alacsonyabb költségszinten képesek működni¹⁸.

Az informális gazdaság mérete és a készpénzhasználat mértéke összefüggésben áll egymással. Az alacsonyabb egy főre jutó digitális tranzakciókkal rendelkező országokban a legnagyobb a GDP arányos informális gazdaság mérete. Jó példa erre Bulgária, ahol a 2017-es évben a legalacsonyabb számú kártyás tranzakció jutott egy főre az EU-s országok között, 18,3 tranzakció / fő (EU átlag 135 tranzakció / fő), míg a szürkegazdaság mérete megközelítőleg a GDP 29,6%-át (EU átlag 16,6%) tette ki, ami pedig a legmagasabb GDP arányos értéknek felelt meg az EU-ban. Magyarországon a 2015-ig tapasztalható pozitív trendek ellenére, a szürkegazdaság mérete tovább nőtt és 2017-ben elérte a GDP 22,4%-át, ami többek között a készpénzállomány folyamatos növekedésével is együtt mozgott. Ezzel az arányszámmal az Európai Unióban belül a nyolcadik legnagyobb méretű szürkegazdaságot adta Magyarország 2017-ben¹⁹.

Csak az állami szektor átállása az elektronikus fizetési megoldásokra jelentős GDP és adóbevétel növekedést eredményezhet. Szintén az AT Kearney és a Visa tanulmánya szerint Lengyelországban 2016-ban az informális gazdaság mértéke 17,4% volt, ez öt év alatt összesen 0,5%-al csökkenthető, ami 1,3%-os GDP növekedést és 1,1%-os adóbevétel növekedést indukálhat.

Az MNB utoljára 2011-ben végezte el az egyes fizetési módok társadalmi költségének részletes becslését. A jegybank tanulmánya alapján²⁰, amennyiben a nem készpénzes kiskereskedelmi tranzakciók aránya 8%-ról 38%-ra (a skandináv államokban 2011-ben mért szint felére) emelkedne, továbbá a készpénzátutalási megbízás („sárga csekk”) és a papíralapú fizetési módok (például a nem online, hanem fiókban elindított átutalás, csoportos beszédés) megszűnnének, akkor a fizetési módok aggregált társadalmi költsége 388 Mrd forintról 285 Mrd forintra csökkenhetne. A 103 Mrd forintos megtakarítás a jegybank szakértői szerint alsó becslésnek tekinthető, mivel az informális gazdaság visszaszorulásának hatását annak becslési bizonytalansága miatt nem tartalmazza. A korábban említett magas készpénzállományon túl negatívum,

¹⁷ Forrás: AT Kearney, VISA: Digital Payments and the Global Informal Economy, <https://www.atkearney.com/financial-services/article?/a/digital-payments-and-the-global-informal-economy> - <https://www.atkearney.com/financial-services>

¹⁸ Forrás: Medina, Landro: Shadow Economies Around the World (2018): <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583>

¹⁹ Forrás: ECB: Payments Statistics, September 2018, <https://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000001390>

²⁰ Forrás: Dr. Turján Anikó et al. (2011): Semmi sincs ingyen: A főbb magyar fizetési módok társadalmi költségének felmérése, MNB-Tanulmányok 93., <https://www.mnb.hu/letoltes/mt93.pdf>

hogy 2017-ben a betéti kártyás vásárlások száma fél milliárd volt (3 800 Mrd Ft összértékben) a 2011-es tanulmányban megcélzott 1 milliárd darab tranzakció (10 000 Mrd Ft összérték) helyett.

Az MNB „A főbb magyar fizetési módok társadalmi költségének felmérése” című tanulmányában megállapította, hogy a 2009-es, készpénzes műveletekkel kapcsolatos költségek (díjak nélkül számított saját privát társadalmi szinten 209 milliárd forint) legnagyobb része a vállalatokat, a pénzforgalmi szolgáltatókat és a háztartásokat terhelte, így ez a három szektor tekinthető a leginkább érdekeltnek a készpénzes műveletek csökkentésében.

Vállalatok	46,6%
Pénzforgalmi szolgáltatók	32,0%
Háztartások	9,6%
Készpénz-logisztikai cégek	7,7%
MNB	3,4%
Állam	0,7%

2. táblázat A készpénzes műveletekkel kapcsolatos társadalmi költség szektoronkénti megoszlása (2009) ²¹

A tanulmány alapján a vállalatok költségeiből, a készpénzhasználat eszközeinek éves értékcsökkenése és beszerzési értéke, a kapcsolódó karbantartási díjak, illetve a készpénzgazdálkodáshoz köthető tételek adták a több mint 97 milliárd forint legnagyobb részét. A pénzforgalmi szolgáltatók közel 67 milliárd forint mértékű társadalmi költsége elsősorban az ügyfeleknek való kifizetések, az ügyfelek általi befizetések, illetve a készpénz kezelésének költségeiből adódott. A háztartások 20 milliárd forintnyi, készpénzhasználattal kapcsolatos társadalmi költségét a készpénztartás kockázata és a készpénzhasználattal járó időköltések adták.

A probléma kezelésére a Kormány is nyitottnak mutatkozik. A bankkártya-elfogadóhelyek bővítésének érdekében 60 ezer új terminál üzembeállítását támogatták, eszközönként 80 ezer forinttal (a program teljes költsége közel 5 Mrd Ft volt). Varga Mihály pénzügyminiszter egy 2018. májusi konferencián azt mondta, hogy a készpénzforgalom „brutális mértékben” növekedett az elmúlt időszakban, fontos ennek csökkenése, a sárga csekkek eltűnése és a digitális megoldások megjelenése. A Magyar Nemzeti Bank az AFR bevezetésétől reméli az elektronikus fizetések arányának növekedését és a készpénzhasználat visszaszorítását.

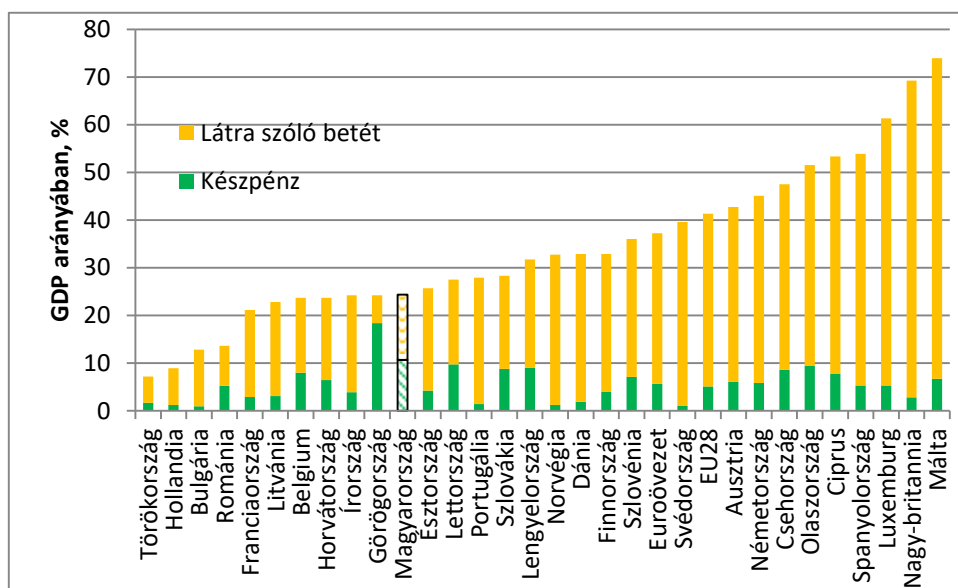
A készpénztartás meghatározói és költsége a társadalom számára

A készpénztartásnak alapvetően 3 fő meghatározó tényezője van: (i) a tranzakciós pénzkereslet (ii) a megtakarítási célú készpénzkereslet (iii) az árnyékgazdaság pénzigénye.²² Mindezek következtében a gazdaság készpénzigényét számos tényező befolyásolja és ezek elkülönítése nem egyszerű. A tranzakciós készpénzigényt leginkább a gazdasági növekedés és azon belül is a lakossági fogyasztás alakulása befolyásolja, míg vagyonfelhalmozási célra elsősorban az alternatívaköltség pl. a kamatkörnyezet alakulása hat. Az árnyékgazdaság készpénzigényét mérni nem egyszerű, de segítségünkre lehet, hogy az első két célra (tranzakciós + megtakarítási célú kereslet), nemcsak a készpénz, hanem a látra szóló betétek is alkalmasak lehetnek. Magyarországon nemzetközi összehasonlításban a teljes likvid pénzállomány (készpénz + látra

²¹ Forrás: Dr. Turján Anikó, Divéki Éva, Keszy-Harmath Zoltánné, Kóczán Gergely, Takács Kristóf (2011): Semmi sincs ingyen: A főbb magyar fizetési módok társadalmi költségének felmérése, MNB-Tanulmányok, <https://www.mnb.hu/letoltes/mt93.pdf>

²² Forrás: Sisak András –Odorán Zita (2008): „A magyar gazdaság készpénzigénye – továbbra is olajozottan működhet a rejtett gazdaság?”, MNB-Szemle, <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-szemle-odoran-sisak-20081211.pdf>

szóló betétek) a GDP arányában az EU átlag alatt van (24% vs. 41%, 2017), a teljes pénzügyi vagyonhoz képesti aránya pedig átlagosnak tekinthető.

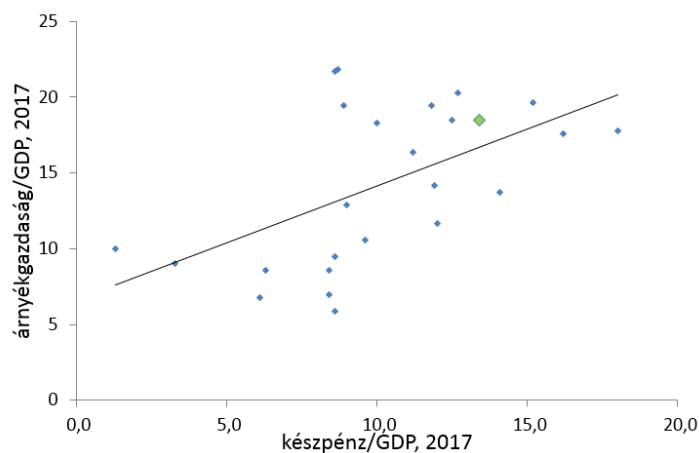

8. ábra Likvid pénzállomány nemzetközi összehasonlításban²³

A készpénztartás költségei kapcsán alapvetően két problémát említhetünk: (i) az árnyékgazdaság ösztönzését (ii) és a készpénz előállításának és fenntartásának társadalmi költségét.

Árnyékgazdaság

A szakirodalomban a legfontosabb érv a készpénzhasználat visszaszorítása mellett, hogy az segíti az árnyék (szürke- és fekete-) gazdaság visszaszorítását. Az alábbi ábrán látható, hogy országok közötti összehasonlításban a készpénzállomány GDP arányos nagysága kimutathatóan korrelál az árnyékgazdaság becsült méretével. Emellett azonban fontos hangsúlyozni, hogy a korábban már említett egyéb tényezők (tranzakciós és megtakarítási motívum) miatt a magyarázó erő csak korlátozott lehet.

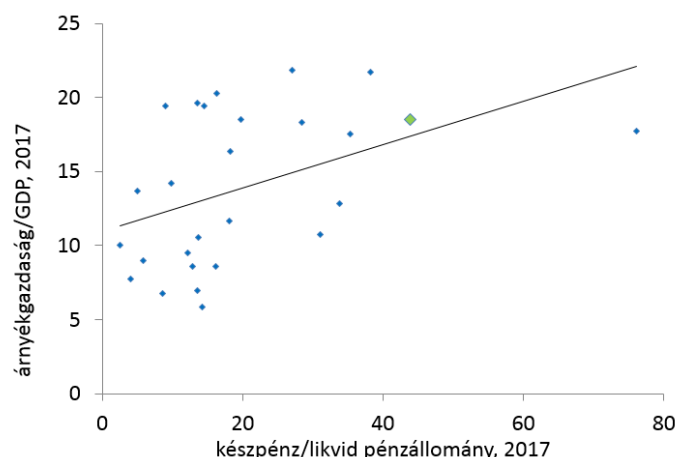

9. ábra Készpénzállomány és árnyékgazdaság becsült mérete 2017-ben²⁴

²³ Forrás: Eurostat

²⁴ Forrás: Eurostat és IMF (2018)

10. ábra Készpénzállomány aránya a likvid megtakarításokban és az árnyékgazdaság becslült mérete 2017-ben²¹

Az árnyékgazdaság hatékonysága jellemzően érdemben elmarad a nemzetgazdaság átlagától, torzítja a versenyt és az erőforrások – főként a munkaerő – allokációját, csökkenti az adóbevételeket és végső soron a növekedést. Ennek egyértelmű jele, hogy a világban és Európában egyaránt a gazdasági fejlettség erős negatív korrelációt mutat a szürkegazdaság méretével.

Az elmúlt évek sikeres kormányzati intézkedései következtében a hazai árnyékgazdaság mérete mérhetően csökkent,²⁵ ám a 2017-es becslések szerint továbbra is eléri – módszertantól függően – a GDP 14-22%-át²⁶. Magyarország Európában továbbra is azok közé az országok közé tartozik, ahol magas az árnyékgazdaság aránya, tehát a probléma továbbra is jelentős. Egyértelmű, hogy a gazdaság további tudatos fehéritése a hazai gazdasági felzárkózás egyik fontos feltétele. Az árnyékgazdaság ráadásul a társadalombiztosításból való kimaradáson keresztül egy jelentős jövőbeli társadalmi probléma forrása, ami egyértelműen visszaszorítandó. Kiemelten fontos, hogy a fehéritéshez a jelenlegi gazdasági helyzet ideális, mivel a fehéritéshez kapcsolódó átmeneti gazdasági és társadalmi költségek – elsősorban a munkanélküliség emelkedése – a jelenlegi alacsony munkanélküliség és a munkaerőért folytatott intenzív verseny mellett minimálisak lehetnek.

Érdemes megkülönböztetni az árnyékgazdaságbeli tevékenységek között az aktív (ahol a végrehajtott készpénzes, adóelkerülést célzó tranzakcióban mindkét fél érdekelt, például számla nélküli szolgáltatások) és a passzív (ahol a vevő nem érdekelt, például számla nélküli fizetés a zöldségesnél) formát. Amíg ugyanis az elektronikus fizetési lehetőség az elsőt nem csökkenti, addig a másodikat érdemben mérsékelheti.

A készpénz fenntartásának társadalmi költsége

A készpénzhasználat kapcsán említett másik költség a készpénz előállításának, tárolásának, mozgatásának társadalmi költsége. A készpénzhasználat fajlagos tranzakciós költségei összességben elmaradnak az elektronikus fizetésekéitől, miközben a költségszerkezetük eltérő. A készpénzhasználatnál a változó, az elektronikus fizetéseknél a fix költségek dominálnak. Emiatt az elektronikus fizetési módok elterjedésével a teljes társadalmi költség csökken.

²⁵ Az OTP saját becslése szerint pl. a 2014-2018 között realizált többlet (fundamentumokon felüli) ÁFA bevétel meghaladja a 400 mrd forintot.

²⁶ Forrás: Medina L. - Schneider F. (2018): „Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years?”, IMF, <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/01/25/Shadow-Economies-Around-the-World-What-Did-We-Learn-Over-the-Last-20-Years-45583>

Önmagában a készpénztartás eltűnésével legnagyobb megtakarítás a vállalatoknál és a háztartásoknál jelentkezne az MNB vonatkozó számításai szerint, míg a költségvetés elesne a seignorage²⁷ bevételektől (2009-ben a GDP 0.7%-a, 3. táblázat).

	Privát költség (Mrd Ft) (1)	Fizetett díjak (Mrd Ft) (2)	Saját privát költségek (Mrd Ft) (1)-(2)	Kapott díjak (Mrd Ft) (4)	Nettó privát költségek (Mrd Ft) (1)-(4)	Nettó privát költségek (GDP arányában, %) (1)-(4)
MNB	7.16	0	7.2	191.1	-183.9	-0.7%
Pénzforgalmi szolgáltatók	89.6	22.8	66.9	59.7	29.9	0.1%
Készpénz logisztikai cégek	16.0	0.01	16.0	14.7	1.3	0.0%
Vállalatok	170.5	73.1	97.4	0.0	170.5	0.6%
Háztartások	188.9	168.9	20.0	0.0	188.9	0.7%
Állam	2.2	0.8	1.4	0.0	2.2	0.0%
Összesen	474.4	265.6	208.8	265.6	208.8	0.8%

3. táblázat A készpénztartás költségeinek szektorális megoszlása (seignorage-gal és kamatvesztéssel együtt)²⁸

A fenti táblázat adatai a jelenlegi gazdasági környezetben feltehetően annyival módosulnak, hogy a privát költségek az alacsonyabb kamatszintből fakadó kisebb készpénztartási veszteség miatt a háztartásoknál a GDP 0,4%-ával, a vállalatoknál 0,1%-ponttal alacsonyabbak, miközben a jegybank seignorage bevételei ennek összegével csökkennek, az összes társadalmi költséget ez azonban nem változtatja meg. A fejlett országokra vonatkozó elemzések (pl. euro övezet vagy Svédország) a GDP arányában kb. fele nagyságrendű költséget becsültek a készpénz társadalmi költségére²⁹.

Saját számításaink szerint a **készpénz jelentős csökkentésével akár a GDP 0,4%-ának megfelelő megtakarítás lenne elérhető társadalmi szinten** (1. táblázat). Ehhez azonban hozzá kell adnunk az árnyékgazdaság szűkülésének hatását. Ha **10%-ra csökkenne a feketegazdaság aránya** a gazdaságban, az (egy EY-os régiós tanulmány³⁰ rugalmasságait felhasználva) a **költségvetési bevételeket a GDP 1,3%-ával emelhetné**.

Egy további, nehezen számszerűsíthető hatás lehet a monetáris politika hatékonyságának növekedése deflációs környezetben.³¹ Mivel a készpénztartás miatt a kamatok nulla alá nem csökkenhetnek (hiszen negatív kamat esetén szinte mindenki készpénzt tartana), egy készpénzmentes gazdaságban ez a korlát elkerülhető lenne, azaz a monetáris politika gyorsabban tudná stabilizálni a reálgazdaságot.

²⁷ A jegybankok a nettó készpénz kibocsátásból és a hitelintézeteknek a központi banknál kamatmentesen, vagy a piaci kamatnál alacsonyabb kamattal elhelyezett kötelező tartalékaiból származó jövedelme.

²⁸ Forrás: Dr. Turján Anikó – Divéki Éva – Keszy-Harmath Zoltánné – Kóczán Gergely – Takács Kristóf (2011): A főbb magyar fizetési szokások és módok társadalmi költségének felmérése, MNB- Tanulmányok 93., <https://www.mnb.hu/letoltes/mt93.pdf>

²⁹ Forrás: Schmiedel H.- Kostova G.- Ruttenberg W. (2012): The social and private costs of retail payment instruments: a European perspective, European Central Bank, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp137.pdf> - Bergman M. – Guibourg G.- Segendorf B. (2007): The Costs of Paying – Private and Social Costs of Cash and Card, Sveriges Riksbank, http://archive.riksbank.se/Upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/WorkingPapers/WP212.pdf és Bergman ez. al. (2007) „The cost of paying: private and social cost of cash and card”, http://archive.riksbank.se/Upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/WorkingPapers/WP212.pdf

³⁰ Forrás: Ernst and Young (2016): Reducing the shadow economy through electronic payments, <https://www.ey.com/pl/pl/services/tax/vat-gst-and-other-sales-taxes/electronic-payments-en>

³¹ Forrás: Bofinger P. (2018): Digitalization and the future of monetary policy, VOX, <https://voxeu.org/article/digitalisationmoney-and-future-monetary-policy>

VI. Javaslatok

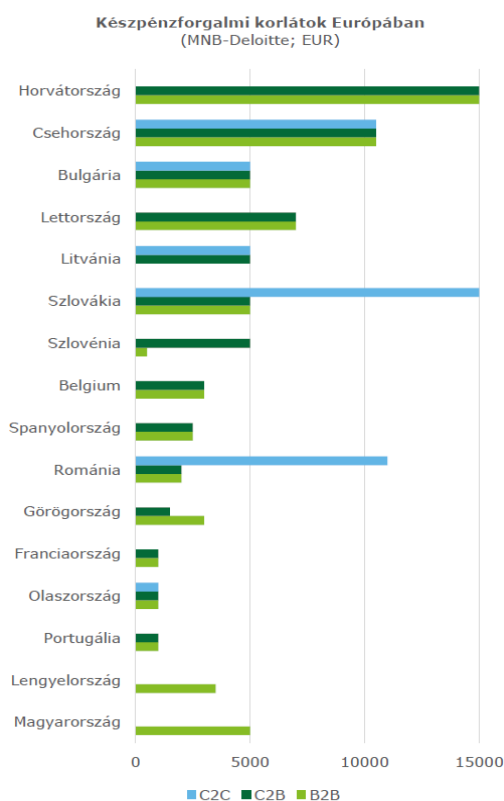
Kézpénzhasználati limitek bevezetése 500 ezer Ft feletti adásvételi tranzakcióknál

Jelenleg másfélmillió forint fölött van korlátozva a vállalkozásoknál a készpénzhasználat³². Javasoljuk a készpénzhasználati limit olyan átalakítását, melyben erős szankciókkal jogszabály tiltaná a készpénzhasználatot 500 ezer Ft összeghatár felett. Megítélésünk szerint önmagában a korlátozásnak is van üzenete, még ha nehéz is betartatni, mert ez kialakíthat egy viselkedési normát.

A szankciók köre magába foglalná ezen adásvételek érvénytelenné tételét is. Ez az intézkedés, amellyel, hogy a tranzakciókat készpénzmentessé tenné, nagyban elősegítené a megtakarítási készpénzállomány felhalmozódásának csökkentését is. A tranzakciók elektronikussá tételével az adóelkerülés kockázata is csökkenthető. **Javasoljuk** a más országokban már kipróbált jó gyakorlatok alkalmazását, figyelembe véve a korlátozásokat és szankciókat.

Javasoljuk a korlátozást egybeköttni a központi nyilvántartáshoz kötött és kiemelten magas forgalmat generáló adás-vételekkel, pl. gépjármű, ingatlan.

Ezen kívül **javasoljuk** a számlaadási kötelezettség ellenőrzéséhez hasonlóan azt is ellenőrizni, hogy az 500 ezer forint feletti számlákhoz köthető-e elektronikus tranzakció.

11. ábra Kézpénzforgalmi korlátok Európában²⁹

Nemzetközi példák³³

Európai szinten nem beszélhetünk egységes szabályozásról a készpénzforgalmi korlátok tekintetében: tagállamtól függően változik, hogy milyen pénzáramlások esetén építenek korlátokat a jogrendszerbe, illetve azok mértéke is eltérő.

Portugáliában C2B tranzakciók esetén (magánszemélyek közötti tranzakciókra nem vonatkozik) 1.000 EUR-t meghaladó összegű számlákat és hasonló dokumentumokat olyan formában kell megfizetni a kereskedő bankszámlájára, hogy azonosítható legyen a címzett (banki átutalás, banki letét, névre szóló csekk).

Spanyolországban C2B tranzakciók esetében a spanyol lakosoknak 2.500 EUR-t, a nem helyi lakosoknak a 15.000 EUR-t meghaladó összeget banki átutalással kell fizetni, ennek elmulasztása esetén a bírság összege elérheti az átutalt összeg 25%-át.

Franciaországban a C2B készpénzfizetések felső korlátja 1.000 EUR a franciaországi adófizetőknek és a külföldi

³² 2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről 114. § (3)

³³ Forrás: MasterCard, Deloitte (2019): Gazdaságfehérítő intézkedések – elemzés, 2019. február 1.

illetőségű kereskedőknek is, nem honos adófizetőknek pedig 15.000 EUR. 1.500 EUR feletti vásárlás esetén számlát kell kiállítani, ami igazolja a fizetést.

Belgiumban áruk és szolgáltatások adásvétele esetében 3.000 EUR a készpénzfizetési limit. Tilos bármely ingatlan ellenértékét készpénzben kiegyenlíteni. A jegyző vagy az ingatlanközvetítő és néhány további kategóriába tartozó eladó köteles bejelenteni az adóhatóságnak, ha jogsértést tapasztal; a bírság 250 EUR-tól 225.000 EUR-ig terjedhet.

Olaszországban a készpénzfizetési limit 3.000 EUR. A bírságok 3.000 EUR-tól a fizetett összeg 40%-áig terjednek, 50.000 EUR feletti fizetés esetén 15.000 EUR-nál kezdődnek. Kölcsönzési és bérleti díjak - beleértve a nyaralókat is - nem fizethetők készpénzben.

Horvátországban 15.000 EUR a készpénzfizetési korlát.

Lengyelországban 15.000 PLN (~3.500 EUR) a készpénzfizetési korlát.

Csehországban 350.000 CZK (~14.000 EUR) a napi készpénzfizetési limit, érmék esetében 50 db.

Szlovákiában 5.000 EUR a készpénzfizetési korlát, amely minden B2B, B2C és C2B fizetésre vonatkozik.

Romániában a C2B tranzakciók készpénzes fizetésének korlátja napi 10.000 RON személyenként (~2100 EUR).

Bulgáriában 9.999 BGN (~5.110 EUR) a készpénzfizetési korlát; részletfizetés esetén az ár minden részét bankon keresztül kell megfizetni.

Görögországban a készpénzfizetések (ÁFÁ-val) áruk és szolgáltatások vásárlása esetén 500 EUR-ig megengedettek.

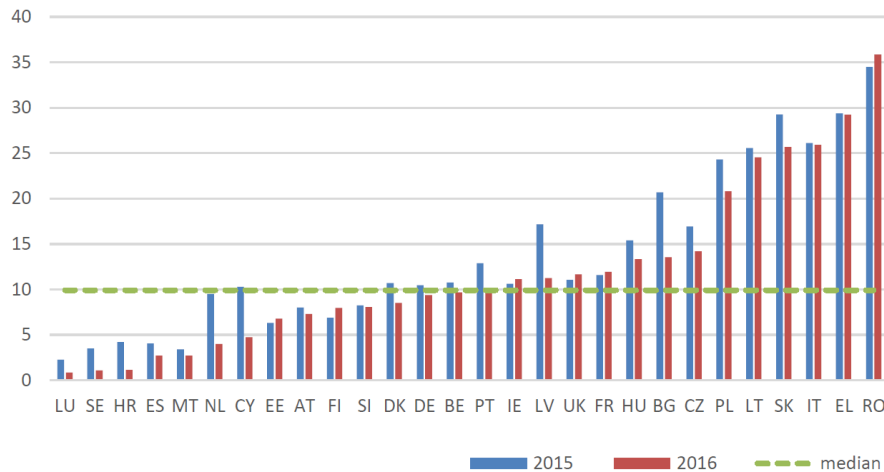
Kötelező elektronikus fizetés biztosítása online pénztárgépeknél

Az online pénztárgép előnye, hogy jelentős elrettentő erővel bír az áfacsalási kísérletektől, mivel megkönnyíti az adóhivatal célzott ellenőrzését. Mindez csökkenti a be nem vallott/aluljelentett árbevételt. Jelenleg Magyarországon 150 ezer feletti³⁴ a bekötött online pénztárgépek száma. Kötelező online pénztárgéphasználat van érvényben gyakorlatilag a teljes kiskereskedelmi szektorban, a szállítási, ill. a szolgáltató szektorban is a kisebb értéket/volument előállító szereplők esetében.³⁵ Az online pénztárgépek használata jelentősen hozzájárult az ÁFA bevételek növekedéséhez, ami miatt a hazai ÁFA rés mérete a 2016-os 13%-ról, saját becslésünk szerint 2018-ra 9%-ra, az EU átlaga alá csökkent³⁶.

³⁴ Forrás: Domonkos Erika (2018): Egy piacot mozgat a magyar kormány, Napi.hu, https://www.napi.hu/tech/egy_piacot_mozgat_a_magyar_kormany

³⁵ Forrás: AltCash (2016): Kinek kötelező online pénztárgépet használni?, <https://www.penztargetentrum.hu/tudasbazis/penztargep-gyik/kinek-kotelezo-penztargetep-hasznalni>

³⁶Mivel az EU Bizottság részletes módszerével nem áll részünkre rendelkezésre frissebb becslés így az OTP költségvetési előrejelző rendszerében előálló aggregált számokra támaszkodunk 2018-ra, ami azonban év/év változását tekintve szorosan együtt mozog az EU-s becsléssel az átfedő évekre. Megjegyzendő, hogy az ÁFA rés becslésben nem csak a kiskereskedelem szerepel, hanem pl. a lakásfelújítás is ahol a tanulmányok arra engednek következtetni, hogy a nem regisztrált árbevétel aránya jóval magasabb.

12. ábra Az ÁFA rész (100-tényleges/elméleti ÁFA bevétel*100) az EU-ban³⁷

A vállalkozások bevételeinek fehéredésével tovább nehezedik az egyéb adóbevételek eltitkolása, ezek a társasági vagy a munkát terhelő adóbevételeket is növelhetik. Vélhetőleg azonban, az online pénztárgépek üzemeltetése mellett is maradnak olyan bevételek, amelyek nem fehérednek a kereskedőknél. Az online pénztárgépekkel való visszaélésekről meglehetősen kevés statisztika áll rendelkezésünkre. A 2014-ben végzett célzott ellenőrzések 11%-a talált mulasztást, azóta azonban a folyamatos ellenőrzések miatt ez az arány valószínűleg csökkent. ³⁸ Emellett azt sem tudjuk pontosan, hogy az átlagos csalás az átlagos ÁFA befizetéshez hogyan viszonyul. Több tényező is arra enged következtetni azonban, hogy az átlagos csalás mértéke kicsi. Egyrészt, az adóelkerülés a kisebb cégeknél jellemzőbb, másrészt, aki nem regisztrál vásárlást, az vélhetően a vásárlások kisebb részénél tesz így, hiszen az kevésbé feltűnő. Ez alapján úgy véljük, hogy az ÁFA értéke szempontjából a fent bemutatott 11%-os számnál jóval alacsonyabb visszaélési aránnyal kell számolnunk. 11%-os visszaélési arány esetén az árbevétel 20%-os eltitkolását feltételezve az ÁFA 2,2%-át nem fizetnék be a kereskedők. Figyelembe véve a fehéredéssel járó egyéb adóterheket is az intézkedés hatása akár a GDP fél százalékát is elérheti.

Ha az elektronikus fizetés nem kötelező erejű, vélhetően nem fizetne mindenki kártyával, így a 2,2%-os, ideális esetben beszédhető többlet ÁFA-nál a tényleges összeg jóval alacsonyabb lehet. Az MNB 2018-as fizetési rendszer jelentése szerint az online pénztárgépekkel és elektronikus fizetéssel biztosított üzleteknél mindössze a tranzakciók 16%-a esetén fizetnek *ténylegesen* elektronikusan. Ezt az arányt felhasználva a GDP 0,1%-ának megfelelő többletbevétel adódik, amit a maximális 0,5%-hoz az közelíthetne, ha az elektronikus fizetés kötelezővé tételével sikerülne emelni az elektronikus fizetés jelenleg 16%-os arányát.

³⁷ Forrás: Európai Bizottság - TAXUD/2015/CC/131 (2015)

³⁸ Forrás: NAV évkönyv 2014

2019-re várt ÁFA bevétel lakossági fogyasztásból (Mrd Ft)	3 457
feltételezett visszaélési arány online pénztárgépekkel (%)	2.2%
önkéntes elektronikus fizetési arány (%)	16.0%
Kifehéredő fogyasztás, GDP (átlagos fogyasztás ÁFA kulccsal, Mrd Ft)*	57
Kifehéredő fogyasztás és GDP a 2019-es GDP arányában, %	0.1%
ÁFA (Mrd Ft)	12
TB munkáltatói (Mrd Ft)	7
TB munkavállalói (Mrd Ft)	7
SZJA (Mrd Ft)	6
TÁSA (Mrd Ft)	2
költségvetési bevétel összesen (Mrd Ft)	34
költségvetési bevétel (GDP arányában, %)	0,1-0,5%

4. táblázat Az online pénztárgépeknél elérhető becsült maximális többletbevétel kártyás fizetés esetén – Forrás: Saját szerkesztés

*Feltételezzük, hogy a fogyasztás többlet egy az egyben GDP többlet, azaz az importnak nem kellett fehéredni

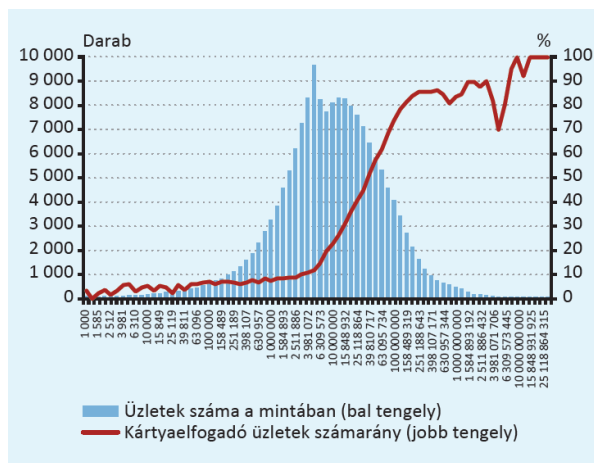
Összefoglalva tehát **javasoljuk az elektronikus fizetés lehetőségének kötelezővé tételét az online pénztárgépet használó kereskedelmi egységeknél**, amivel az adóbevételből adódó maximális költségvetési többlet-bevétel a GDP 0,5%-a is lehet (4%-os kártyás tranzakció növekedés).

Meghatározott éves árbevétel felett kötelező elektronikus fizetési lehetőség biztosítása

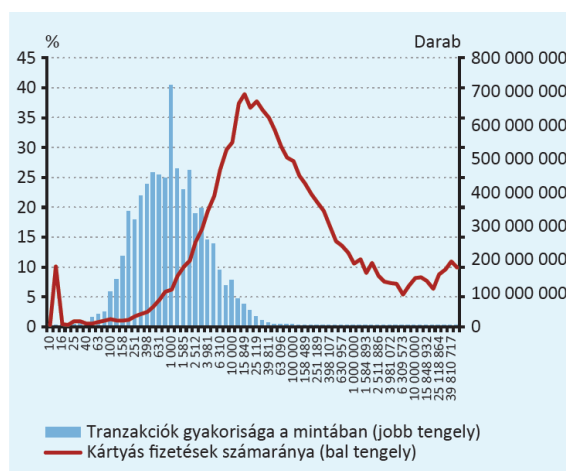
Javasoljuk az elektronikus fizetés (kártyás és számlás) kötelezővé tételét egy meghatározott kereskedői árbevétel felett. Az intézkedés várható hatását nem egyszerű megbecsülni, mivel nem állnak rendelkezésünkre részletes adatok a vállalati eladásokról a vállalat árbevételének mérete szerint. Bizonyos megállapításokat azonban tehetünk, elsősorban az MNB 2018-as fizetési rendszer jelentése alapján³⁹.

Első fontos megállapítás, hogy a kártyás elfogadóhelyek aránya jelentősen emelkedik a cégek árbevételének nagyságának függvényében (13. ábra).

³⁹ Forrás: MNB (2018): Fizetési rendszer jelentés, <https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-fizetesi-rendszer-jelentes-2018-hun.pdf>

13. ábra Üzletek gyakorisága és kártyaelfogadási aránya az éves forgalom szerint (2015-2016)⁴⁰

14. ábra Vásárlások értékének gyakorisága és a kártya-használati arány érték szerint logaritmus skálán⁴⁰

Miközben a kártyát elfogadó üzletek számaránya mindössze 30%, ők bonyolítják le a tranzakciók 75%-át, azonban a náluk végrehajtott tranzakciók alig 16%-a esetében fizetnek kártyával az ügyfelek. Ez arra utal, hogy a kártyás fizetések növekedésének nem csak az elfogadóhely hiánya a gátja, hanem egyéb ok, ami miatt nem akarnak a vásárlók kártyával fizetni. Ez utóbbi képet erősíti, hogy a kártyás fizetések aránya – a várttal ellentétben – nem monoton emelkedik a vásárlás értékének arányában, hanem haranggörbe szerű alakot ölt (14. ábra), azaz nagyságrendileg 15-20 ezer forintot meghaladó vásárlás esetén újra csökkenni kezd a kártyás fizetések aránya.

Látható ugyanakkor, hogy a **kártyaelfogadás lehetőségének kötelezővé tétele csak az egyik lehetséges eszköz**. Ha az online pénztárgéppel rendelkező, **kártyát jelenleg nem elfogadó helyeken is biztosítva lenne az elektronikus fizetés lehetősége**, akkor változatlan fizetési arányok esetén (16% lenne elektronikus) az összes tranzakció további 4%-át ($16\% \cdot 25\%$) nyernénk meg kártyás fizetésnek. Ez jelentős emelkedés lenne, ezzel együtt **még nagyobb nyereség érhető el, ha a kártyával rendelkező, de mégsem kártyával fizető tranzakciók 63%-os összes tranzakciókban vett arányát mérsékelnénk**.

Ez utóbbira jó megoldás lehet a korábbi pontban már részletesen tárgyalt javaslat: a bizonyos vásárlási érték felett kötelező elektronikus fizetés.

Az EY tanulmánya⁴⁰ a régiós országokra alacsonyabb C2B limitű kártyás fizetésre vonatkozóan hipotetikus scenáriókat készített. E szerint a **kötelező kártyás fizetés bevezetése limittől függően a GDP 0,1-2%-át kitevő költségvetési többletbevételt eredményezhet**. Nagyságrendileg 20 ezer forintos limitet feltételezve (60 euro körül, ahol a 7. ábrán a kártyahasznált elkezdi csökkenni esetünkben) a várható bevételi többlet a GDP 0,2%-a lehetne (a 2017-ben hozzánk hasonló ÁFA réssel rendelkező Csehországot alapul véve). A cseh eredményekből lefordított többletbevétellel kapcsolatos kockázatok kétirányúak, mert ugyan az ÁFA rés mérete nálunk 2018-ban jelentősen csökkent (ami kisebb többletbevételt indukálna), azonban ezt ellensúlyozhatja, hogy a kérdéses országokban már létezik magasabb limitű készpénzhasználati korlát, míg Magyarországon ilyen nincs, ami miatt a bevételi hatás nálunk nagyobb is lehet.

Küszöbérték (EUR-ban)					
	Csehország	Lengyelország	Horvátország	Szlovákia	Szlovénia
1	6.5	4.7	4.5	8.0	6.1
2	16.3	11.8	11.2	20.0	15.3
3	32.6	23.6	22.4	39.9	30.7
4	48.8	35.5	33.5	59.9	46.0
5	65.1	47.3	44.7	79.9	61.4
Költségvetési bevétel a GDP arányában, %					
1	2.2%	1.6%	2.2%	1.3%	2.3%
2	1.3%	1.0%	1.3%	0.8%	1.4%
3	0.6%	0.5%	0.6%	0.4%	0.7%
4	0.3%	0.3%	0.3%	0.2%	0.4%
5	0.2%	0.2%	0.2%	0.1%	0.2%

5. táblázat A kötelező készpénzfizetési limitek hipotetikus scenáriókban, EUR-ban és a hozzájuk tartozó várható költségvetési bevétel

A Pénzügyi Tranzakciós Illeték kivezetése, valamint a banki csomagárazás ösztönzése

Az MNB idén publikált tanulmánya szerint⁴¹ Európa többi országához képest Magyarországon kevésbé elterjedt a csomagárazás, vagyis az a gyakorlat, hogy egy fix havi díjért cserébe az ügyfelek tranzakciói ingyenesek. Álláspontunk szerint ennek oka a tranzakciós illeték magas szintjében keresendő.

Alapesetben a banki fizetési tranzakciók határkölsége – azaz, hogy mennyibe kerül a bank számára egy elektronikus átutalás teljesítése – közel nulla. Ezért költség oldalról nincs nagy különbség a között, hogy egy ügyfél havonta egy vagy tíz átutalást végez. Következésképp **a bank nem határkölség alapon áraz, hanem üzleti szempontok alapján határozza meg, hogy milyen módon szedi be a fizetési és számlavezető rendszerek kialakításának és működtetésének hatalmas fix költségeit**. Az üzleti logika pedig jellemzően az ügyfelek számára is jobban tervezhető csomagárazáshoz vezet. Hasonlóan például a telekommunikációs szektorhoz, ahol az egyes hívások határkölsége szintén közel nulla.

Ezzel szemben Magyarországon, az **ügyfelek tranzakciói után a bankoknak jelentős illetékfizetési kötelezettsége keletkezik**. Egy-egy átutalás határkölsége már nem nulla, vagyis egy havi egy átutalást és egy havi tíz átutalást végző ügyfél kiszolgálásának költsége jelentős eltérést mutat. Üzleti alapon ilyenkor is lehet csomagokkal kiszolgálni az ügyfeleket, ahol az ügyfél előre megvásárolja az adott hónapra tervezett

⁴⁰ Forrás: Ernst and Young (2016): Reducing the shadow economy through electronic payments, <https://www.ey.com/pl/pl/services/tax/vat-gst-and-other-sales-taxes/electronic-payments-en>

⁴¹ Forrás: Kajdi László – Sin Gábor – Varga Lóránt: A hazai lakossági pénzforgalmi szolgáltatások árazása nemzetközi összehasonlításban, MNB, <https://www.mnb.hu/letoltes/mnbpnzforgalmiarazasnemzetkoioszehasonlitasban-002.pdf>

átutalásokat (a mobiltelefonálás esetén előre megvesszük a lebeszélhető percekét), ám ez jellemzően viszonylag bonyolult árazási struktúrát és használat-arányos csomagdíjakat jelent.

A fenti logikát támasztja alá az MNB tanulmány azon megállapítása, hogy a tranzakciók értékéhez és számához kötött árazással Nyugat-Európában „jellemzően csak az idegen ATM-ből történő készpénzfelvétel esetén találkozunk” (MNB tanulmány 7. oldal). Ez nem meglepő, hiszen **az idegen ATM-ből történő készpénzfelvételért a partner bank díjat számít fel az ügyfél bankjának, azaz ettől kezdve az ügyfél bankjának határkölsége már nem nulla**. Következésképp meg is jelennek a tranzakcióhoz kötődő díjak. A másik oldalról, Magyarországon az egyes kártyás fizetések illetékmentesek, hiszen a tranzakciós illetéket az aktív kártyák után kell évente egyszer megfizetni. Az illeték ennek megfelelően a kártyák éves díjába épül be, míg maga a kártyás fizetés ingyenes.

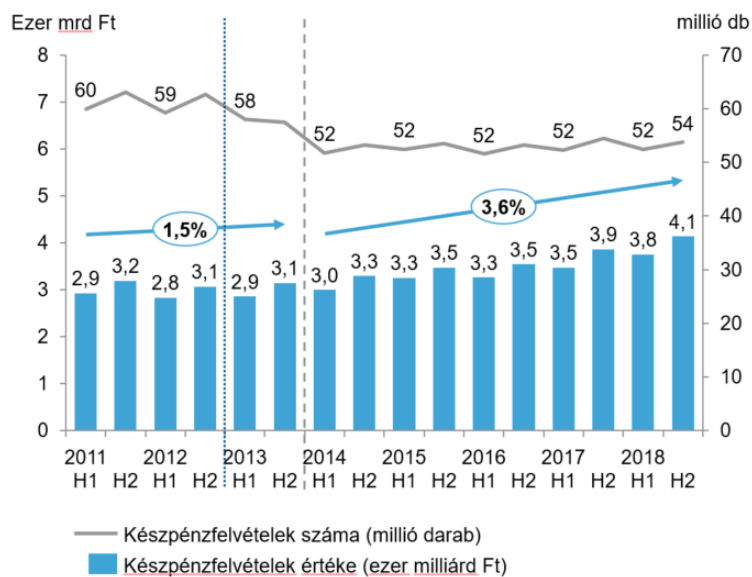
A fentiekre tekintettel meggyőződésünk, hogy a **tranzakciós illeték kivezetése jelentősen ösztönözné a csomagárazás elterjedését** Magyarországon. Így a fizetési tranzakciók határkölsége nullára csökkenne az ügyfelek számára, amint azt az MNB szakértői is javasolják.

Ennek több fokozata is elképzelhető lenne. Elsőként érdemes lenne a lakossági átutalásokat terhelő tranzakciós illetéket kivezetni, ami számításaink szerint jelenleg 10-12 milliárd Forintos bevételt jelent a költségvetésnek. Ezzel együtt további jelentős hatással járna a lakossági szolgáltatásokra a **díjmentes készpénzfelvételt terhelő tranzakciós illeték kivezetése**, ami a költségvetésnek jelenleg nagyjából 20 milliárd Forintos bevételt generál számításaink szerint (szemben a teljes PTI GDP akár 0,5%-t kitevő arányával).

Ezzel párhuzamosan, érdemes lenne az ingyenes készpénzfelvétel lehetőségének megszüntetésével a készpénzes tranzakciókat megdrágítani, ily módon is terelve az ügyfeleket az elektronikus fizetési módok irányába.

Díjmentes havi kétszeri készpénzfelvétel eltörlése vagy az összeghatár 50 ezer Ft-ra csökkentése

Javasoljuk a kétszeres ingyenes készpénzfelvétel összegét eltörölni vagy 50 ezer forintra csökkenteni, ezáltal a készpénzmennyiség további felhalmozódását mérsékelni és a készpénzes tranzakciók számát csökkenteni. A 2014. február 1-jén hatályba lépett kétszeres ingyenes készpénzfelvételi lehetőség a lakosságot a valós igénynél nagyobb mértékű készpénzfelvételre ösztönözte, ezáltal a készpénzhasználati szokásokat is torzította. **A készpénzfelvételi tranzakciók darabszáma nagyságrendileg 12%-kal csökkent, ugyanakkor a teljes felvett összeg a korábbinál nagyobb ütemben kezdett növekedni** (15. ábra A hazai kibocsátású kártyákkal lebonyolított készpénzfelvételi tranzakciók). A lenti grafikonon pontozott vonal mutatja a PTI bevezetésének idejét, szaggatott vonal a kétszeres ingyenes készpénz felvétel bevezetésének időpontját.

15. ábra A hazai kibocsátású kártyákkal lebonyolított készpénzfelvételi tranzakciók⁴²

Sárga csekk fizetése során az elektronikus fizetések előnyben részesítése

A sárga csekkek, illetve a hozzájuk kötődő fogyasztói szokások a mai napig jelentősen járulnak hozzá a hazai készpénzforgalom nagyságához. Annak ellenére, hogy a legtöbb versenyszférába tartozó vállalatnál és már a közszolgáltatást végző társaságoknál is elérhető az elektronikus fizetési lehetőség (átutalás vagy csoportos beszedés), ezt a fizetési módot a legtöbben mégis készpénzzel – elsősorban postahivatalokban - rendezik, ami nemzetgazdasági szinten jelentős többlet terhet jelent (előállítás, postázás, rárakódó illetékek, bevont szereplők magas száma).

Két kutatás⁴³ eredményeit összegezve elmondható, hogy Magyarországon a **sárga csekket kapó lakosok 54%-a minden esetben készpénzt használ a közüzemi számlák kifizetésére**. Ebbe a csoportba a bankkártya tulajdonosok több mint harmada is beletartozik. Ezzel ellentétben csak a megkérdezettek 29%-a rendezi kizárólag készpénzmentes módon a számláit. A közüzemi és egyéb elektronikus befizetés tétel aránya 2012-2017 között közel megduplázódott, de 43,7%-os értékével még mindig jócskán elmarad az EU 70%-os értékétől.

Javasoljuk, hogy a sárga csekkes fizetéssel szemben egyértelmű díjelőnye legyen a számlák elektronikus rendezésének. A sárga csekk címzettjei készpénzes bevételük után jelentős kezelési díjat fizetnek, így számukra ideális lenne az **elektronikus fizetési módok előnyben részesítése** arra is tekintettel, hogy ma már a Posta és számos bank is lehetővé teszi a sárgacsekk-alapú átutalást. Ennek viszont elengedhetetlen feltétele a fizetési nemek közötti különbségtétel tilalmának a megszüntetése. Ilyen módon megoldható lenne, hogy a készpénzmentes befizetés kedvezményekkel legyen ösztönözve.

⁴² Forrás: mnb.hu Pénzforgalmi táblakészlet, 2019

⁴³ Forrás: Belházy Illés Ágnes – Bódi-Schubert Anikó – Végső Tamás (2018): Készpénz vagy kártya? Pillanatfelvétel a magyar fizetési szokásokról. MNB, <https://www.mnb.hu/letoltes/kphasznalati-cikk-portfolio-mnb-honlapra.pdf> - Nézőpont Intézet (2018): A hófehér gazdaságért tanulmány, <https://nezopointintezet.hu/wpcontent/uploads/2018/09/elemz%C3%A9s1.pdf>

A készpénzben kapott bérjövedelem megszüntetése

Az állampolgárok egy része még mindig részben vagy teljesen készpénzben kapja a jövedelmét. Egy MNB kutatás⁴⁴ válaszadóinak 21%-a elsődlegesen ilyen módon kapja a fizetését, illetve további 5% azok aránya, akik vegyesen átutalással és készpénzes formában jutnak hozzá a jövedelmükhöz.

Több régiós ország vezette be az elmúlt években törvényileg, hogy a munkáltatók kizárólag utalással fizethetik ki alkalmazottaikat. Az EY korábban említett tanulmánya szerint⁴⁵ ilyen szabályozás van érvényben Horvátországban, Szlovéniában és Bosznia-Hercegovina egy részében. Az intézkedés amellett, hogy csökkenti a készpénzhasználatot az árnyékgazdaságra is közvetlenül hathat, hiszen teljes egészében nyoma lesz a kifizetett bérjövedelemnek. Különösen más adóelkerülést ösztönző intézkedésekkel együtt (pl. az elmúlt években a kereskedelem tisztulását elősegítő kormányzati intézkedésekkel együtt) az intézkedés hatásaként szürke jövedelmek fehéredhetnek, növelve a kimutatott GDP-t és az adóbevételeket. A tanulmány a feketegazdaság visszaszorulását az intézkedés hatására a GDP 0,1-0,3%-ra teszi a vizsgált régiós országokban. A tanulmány módszertanát nem tudjuk pontosan reprodukálni, de saját számításaink szerint, figyelembe véve, hogy a Magyarországon a szürkemunka alapvetően a minimálbérhez és a garantált bérminimumhoz köthető⁴⁶, egy ilyen intézkedés hatására jelentős megtakarítás lenne elérhető. Mivel a KSH részben már becsli a feketegazdaságot, ezért vélhetőleg ennél kisebb lenne a kimutatott GDP növekmény, azonban a költségvetés bevételei így is kb. a GDP 0,3%-ával emelkedhetnének.

Feltevések	
Minimálbér (2019)	149.000
Garantált bérminimum (2019)	195.000
Versenyszférában minimálbéren levők száma (saját becslés)	225.901
Versenyszférában garantált bérminimumon lévők száma (saját becslés)	653.099
Átlagos aluljelentés minimálbéren*	50%
Aluljelentettek aránya	50%
Átlagos aluljelentés garantált bérminimumon	25%
Aluljelentettek aránya	25%
Fogyasztási ráta	85,0%
Import hányad	30,0%
Bérhányad	70,0%
Profit csökkenés**	50,0%
Eredmények	
GDP (Mrd Ft)	246
Költségvetési bevétel összesen (Mrd Ft)	140
GDP (2019-es GDP arányában, %)	0,5%
Költségvetési bevétel összesen (2019-es GDP arányában, %)	0,3%

6. táblázat A kötelezően utalt munkabér bevezetésének hatása a GDP-re és a kormányzat bevételeire

*A valós nettó fizetés ennyivel magasabb, mint a bejelentett

** Feltételezzük, hogy a tevékenység kiféheredésével csökken a tevékenységek profithányada az adókötségek miatt.

A fenti számítások és a nemzetközi gyakorlat alapján **javasoljuk, hogy a magyarországi munkáltatók is kizárólag csak banki utalással fizethessék ki alkalmazottaikat.**

⁴⁴ Forrás: Belháznyné Illés Ágnes – Bódi Schubert Anikó – Végső Tamás (2018): Készpénz vagy kártya? Pillanatfelvétel a magyar fizetési szokásokról, MNB, <https://www.mnb.hu/letoltes/kphasznalati-cikk-portfolio-mnb-honlapra.pdf>

⁴⁵ Forrás: Ernst and Young (2016) :Reducing the shadow economy through electronic payments, <https://www.ey.com/pl/pl/services/tax/vat-gst-and-other-sales-taxes/electronic-payments-en>

⁴⁶ Forrás: Elek et. al. (2011) „Detecting Wage Under-reporting using a Double Hurdle Model”, IZA DP No. 6224.

Az Állam, az Önkormányzatok és a magánszemélyek közötti pénzmozgás elektronikus irányba való terelése

Állami kifizetések magánszemélyek részére

A jelen tanulmányban már részletezett okokat kiegészítve megállapítható, hogy napjainkban az **aktív korosztály 80%-ának van bankszámlája. Nyugdíjban lévőknel ez a szám csupán 62%**. A számok mögött az a tény húzódik meg, hogy **a munkavállalók 18%-a nyugdíjba vonuláskor megszünteti a bankszámláját**. Ezeknek az ügyfeleknek a kizárólag állami nyugdíj nem minden esetben biztosítja azt a jövedelem színvonalat, ami az aktív kereset esetében fennállt, továbbá ettől függetlenül is megfigyelhető egy költségérzékenyebb attitűd a nyugdíjasok körében. Bár a POS terminálok száma egyre nő Magyarországon, de sok kereskedő még nem mérte fel megfelelően a digitális fizetések pozitív hatásait. A digitális fizetések elérhetősége a lakosság számára még nem megfelelő, főleg a nagyobb városokon kívüli területeken.

Meg kell említeni még, hogy a nyugdíjellátás mellett az egyéb **szociális juttatások egy részét is az Állam készpénzben fizeti**.

Javasoljuk:

- **Kialakítani a teljes országot lefedő POS terminál hálózatot**, legyen az a helyi gazdabolt, vagy kisbolt. (Szükséges tanulmányt készíteni mennyi idő alatt valósulhatna meg, illetve a költségeket is meg kell vizsgálni, hogy a helyi kisboltok megérje a POS terminál fenntartása, ne legyen számára olyan teher, amelyet nem tud kigazdálkodni).
- Felmérés készítése, igényfelmérés a 18% közvetlenül nyugdíjba lépéskor megszüntető ügyfél körében.
- **Számos országban kötelezővé teszik a bankszámla használatát, ezért célszerű lenne, ha jogszabályban lehetne az újonnan nyugdíjba vonulókat kötelezni**, hogy a nyugdíjukat 2020-tól már nem kérhetik címre, postán, készpénzben, kizárólag **számlára történhet a járadék kifizetése**.
- **Marketing kampány** indítása annak erősítésére, hogy miért jó megtartani, miért jó megnyitni a bankszámlát.
- Ha az országos POS terminál hálózat, ATM hálózat kialakult, a már nyugdíjban lévő állampolgárokat is kötelezni lehetne (jelen fejezet 1. javaslat pontja szerinti tanulmány alapján, ha megfelelő az adat) arra, hogy 2023–2025-től a számlájukon fogadják a járadékot. Ehhez további edukációra van szükség.
- **Edukáció erősítése**. A Pénzügyi tudatosság jegyében számos tájékoztató készült az ügyfelek részére, mégis úgy tűnik, hogy az idősebb korosztály ezekből jórészt kimaradt. Ennek természetesen egyik oka, hogy Ők kevésbé bíznak az új termékekben, egy-egy negatív hír/tapasztalat könnyebben erősíti az újításokkal szembeni idegenkedésüket. Kifejezetten az idősebb korosztály részére oktató filmek készíthetők egy-egy banki műveletről és ezek akár a tv-ben is bemutatathatók. (Önkormányzatok által indított számítógép használathoz hasonlóan.)
- **A 18 év alatti korosztály tudatos leszoktatása a készpénzhasználatról**. A megvalósítás alatt álló Digitális Takarékbélyeggel ösztönözni lehet majd a fiatalabb generációt, hogy a zsebpénzüket elektronikus platformon gyűjtsék. Ez a platform jelentős edukációs erővel bír, külön tájékoztatókat tartalmaz az egyes fizetési műveletekről és termékekről az MNB ajánlásával.

A fentiek alapján elmondható, hogy az Állam a juttatások elosztása során akkor tudja a készpénzállomány csökkentését hatékonyan elérni, ha összehangolt intézkedéscsomagot sikerül elfogadni és következetesen végrehajtani.

Az Állami- és Önkormányzati rendszer magánszemélyektől beérkező jóváírásai

Illeszkedve a közszolgáltatási szektor fejlesztési irányaihoz, figyelembe véve az állampolgárok és a gazdálkodók igényeit, a hatékony ügykezelést a NISZ Zrt. – mint az **Elektronikus Fizetési és Elszámolás Rendszer (EFER) szolgáltatója** – biztosítja mind az elektronikus, mind a hagyományos, papír alapú

ügyintézésben. Az EFER lehetővé teszi, hogy egyetlen tranzakcióval fizessük ki az egy adott ügyhöz tartozó, de eltérő jogcímen befizetendő díjakat, emellett elvégzi a díj elszámolását is a célszámlák felé. Az EFER olyan központi elektronikus fizetési szolgáltatás a hozzá kapcsolódó elszámolási rendszerrel, amelynek segítségével az ügyfelek az elektronikus ügyintézés során a közigazgatással szemben fennálló fizetési kötelezettségeiket – az eddigi lehetőségek megtartása mellett, – akár személyes ügyintézés keretében, akár otthonról bankkártya, illetve netbank használatával is teljesíthetik.

Az állampolgárok és a gazdálkodók így az általuk napi gyakorlatban alkalmazott elektronikus fizetési lehetőségeket használhatják az állammal szemben fennálló fizetési kötelezettségeik teljesítésére is, „regisztrációs teher, betanulás nélkül”.

Az ügyfelek csak azon esetben vehetik igénybe közvetett módon a háttérben futó szolgáltatást, ha az adott pénzügyi szolgáltató csatlakozott az EFER-hez. Az EFER-hez való csatlakozás egyik fő feltétele, hogy a csatlakozó szervezet jogszabály szerint a Magyar Államkincstárnál az EFER igénybevételével indított fizetések elszámolására szolgáló pénzforgalmi számlát nyisson és vezessen.

A Szolgáltató az EFER-t az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény ([Eügyintézési tv.](#)) 1. § 17. pont a)–i) alpontja szerinti jogalanyoknak ingyenesen biztosítja.

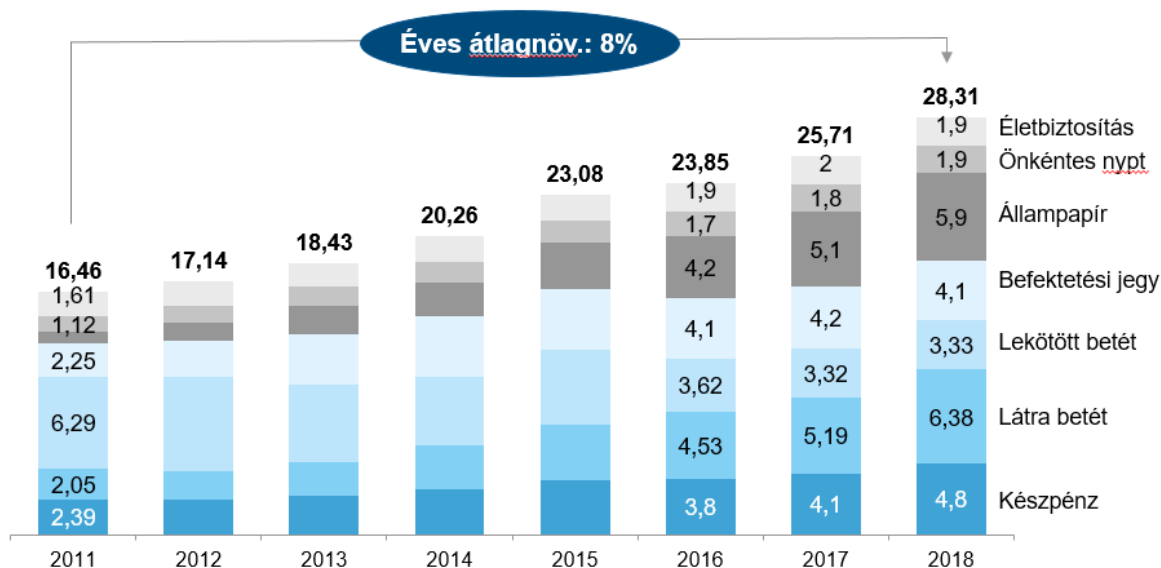
Pénzügyi kötelezettsége az igénybe vevőnek csak a POS vagy VPOS fizetési módok esetén felszámított tranzakciós díj esetén keletkezik, amely jelenleg a fizetett összeg 0,8%-át jelenti.

Javaslataink:

- Az EFER-en keresztül rendezhető állami és önkormányzati terhek (hely adók, illetékek, késedelmi pótlék, bírság) befizetési lehetőségét **országos kampánnyal** lehet ismertté tenni, illetve az **adók kiszabásáról szóló tájékoztatóban is ismertethető a lehetőség.**
- **Állami támogatással** valamennyi **önkormányzat**, illetve **önkormányzati intézmény honlapján bevezethető a bankkártyás fizetési lehetőség**, úgynevezett virtuális POS (VPOS) segítségével. A partnerek edukációja itt is kiemelten fontos.

A megtakarítási készpénzállomány számlapénzzé tételét támogató amnesztia

A készpénzben tartott megtakarítások értéke 2011 és 2018 között közel megduplázódott (16. ábra). Ez azt mutatja, hogy nem csak a tranzakciók elektronizálásával, hanem a megtakarítások terelésével is foglalkozni kell.

16. ábra Háztartások megtakarításai egyes kiemelt pénzügyi eszközökben (ezer mrd Ft) 47

Javasoljuk megfontolni, hogy a korábbi adóamnesztiához és stabilitási számlához hasonlóan 6 hónapos időkereten belül lehetőség nyíljon egyszeri 10%-os adókulcs mellett 5 millió Ft feletti készpénzvagyon legalizálására befektetési számlára helyezésével. Szintén mérlegelésre javasoljuk, hogy az így számlapénzzé tett vagyon 20%-ából a magánszemély köteles legyen állampapírt vásárolni és egy évig állampapírban is tartani az összeget. Fontos, hogy a javaslat a készpénzhasználati limit bevezetésével együtt járjon (ami segítené a készpénzkészletek felhalmozódásának mérséklését).

A korábbi adóamnesztia/ stabilitási számla programoktól ez annyiban különbözne, hogy a kisebb felhalmozott készpénzvagyonokat is számlára terelné. Ezeknek a készpénzkészleteknek a nagy része sosem volt a bankrendszer része, ezért nehezen monitorozható. A vagyonvizsgálatok megerősítésével és az egyszeri készpénzvagyon-legalizálás lehetőségével a megtakarítási készpénzvagyon egy részét jobban kontrollálható számlapénzzé lehet tenni.

⁴⁷ Forrás: MNB/PSZÁF, KSH